

Research Paper

A Critique of the Films “23 People” and “The Lost Strait” Based on Kierkegaard’s Model of ‘Knight of Faith’

Shirzad Tayefi^{1*}, Mahshad Khakizadeh²

¹ Associate Professor of Persian Language and Literature, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

² Master of Arts in Persian Language and Literature, majoring in Contemporary Literature, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

10.22080/lpr.2025.30238.1156

Received:

October 08, 2025

Accepted:

February 17, 2026

Available online:

May 18, 2026

Keywords:

23 People, The Lost Strait, Kierkegaard's Religious Sphere, Knight of Faith.

Abstract

The interconnection between literature, cinema, and philosophy has long held a special place in interdisciplinary studies, fostering extensive theoretical contemplations within these three domains. In this research, the actions of characters in two films, "23 People" and "The Lost Strait," centered around the Iran-Iraq War, were analyzed within the framework of Søren Kierkegaard's existentialist metaphysics. Kierkegaard regarded the religious sphere as the highest level of existence for a believing human being, and defined the "knight of faith" as one who, by transcending rationality, makes a difficult choice through heartfelt faith. Given that during the Iran-Iraq War, defending the homeland was seen as a religious duty, it can be concluded that analyzing war cinema based on Kierkegaard's religious metaphysics is feasible. This research was conducted qualitatively, utilizing library resources, and the findings demonstrate that the characters under scrutiny, relying on ethical responsibility and inner faith, made choices that shaped the meaning of their lives. Consequently, this perspective can be utilized as a novel approach to examining other cinematic and literary works that are based on the moral or religious actions of characters.

***Corresponding Author:** Shirzad Tayefi

Address: Associate Professor of Persian Language and Literature, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Email: taefi@atu.ac.ir

Extended Abstract

1. Introduction

Paying attention to the motivations of characters in life-altering decisions has always been a central focus of psychological and philosophical research; therefore, examining characters in cinematic works related to war can provide a suitable platform to elucidate their motivations, worldviews, and ways of coping with suffering.

Søren Kierkegaard, the Danish Christian philosopher, believed that when humans live according to their beliefs, they will be willing to sacrifice many things, even their lives, in pursuit of their faith (Lee Anderson, 1400: 20). Kierkegaard chooses the story of Abraham to illustrate his argument that human action is based on choice, and explains that humans make decisions and ultimately act based on their three aspects of existence: aesthetic, ethical, and religious (Kappoto, 1402: 66). Kierkegaard uses the term "Knight of Faith" for one who has attained the highest level of faith and lives in the religious sphere. "The higher example of a religious person is the Knight of Faith" (Lee Anderson, 1400: 76). Knight of Faith always acts out of love, even if that love is expressed in a way that is not understandable to another; he walks alone with the responsibility of his choice (Carlile, 1402: 172).

Based on this, the selection and decision of characters in the war can align with Kierkegaard's view; that is, they choose to go to war or not, and what to sacrifice in the process.

This research aims to explain and demonstrate the performance of characters in the two films "23 People" and "The Lost Strait" based on the Kierkegaard's 'Knight of Faith' Model,

showing that each character, through their choice, takes steps in which sphere of existence.

2. Purpose, Literature Review, and Method

The research followed a qualitative approach and is based on library and document studies. By studying various works on Kierkegaard's philosophy, key points of this theory were extracted, and the theoretical foundations of the research were developed through this process. Subsequently, by analyzing Kierkegaard's theory and re-examining selected films based on the theoretical components, efforts were made to approach the research objectives. Related research was also utilized so that the findings would be a result of the interaction between the text and the theory.

3. Discussion

According to Kierkegaard's theory, when a human prefers the good of others over their own good and happiness, they take a step in the moral sphere. Also, from "23 people", it is inferred that living in the moral was a prelude to reaching the religious. These group of 23 people, as knights of faith, showed their faith by taking risks; they accepted the dangers of imprisonment, torture hunger strike, and eight years as. According to Kierkegaard, the moral consciously accepts avoidable and unavoidable suffering as this group preferred prison life to comfortable living in their own country, enduring this suffering with patience and courage.

In the film "The Lost Strait", the issue of choice and the ethical responsibility

highlighted in the film is also a key concept in Kierkegaard's philosophy. The difficult choices made by the characters reflect their faith in shaping their own destiny; because in every decision, the individual takes full responsibility for their future. This concept is well illustrated in the film, in scenes where the soldiers decide to go to the front line and forgo their coming back to home.

These warriors, by enduring pain and hardship, fight to preserve their values and thus become tragic heroes. Kierkegaard's philosophy also views such champions as individuals in love, with a steadfast and focused character centered on moral ideals, who sacrifice all that is valuable to adhere their faith and beliefs.

4. Conclusion

This study explores the concept of faith in two cinematic works, "23 People" and "The Lost Strait", where the characters face choices that result in sacrificing something valuable for faith and love of country.

The characters in the "23 people", with a conscious choice driven by love for God, homeland, and family, embarked on the path of sacrifice. Despite family and commander opposition, they decided to join the war, and even after capture, they rejected Saddam's suggestion (return to Iran), choosing to maintain their dignity. These reflect living in the moral sphere, then entering the religious sphere in Kierkegaard theory. These 23, by embracing danger and suffering, became knights; individuals who, with love and faith, forgone individual comfort chose collective responsibility.

The film "The Lost Strait" portrays characters focused on faith, sacrifice, and moral responsibility, transforming into faith warriors in Kierkegaard's theory through difficult choices. Each character, by sacrificing personal desires such as family, comfort, or engagement ceremonies, chooses the path of defending the homeland. These choices, driven by deep love for the country and belief in collective good, demonstrate true responsibility and faith.

In general, the findings of this research indicate that the motivation of characters in both works arises from inner faith, not solely from rationality or duty. The concept of sacrifice, under the philosophy of Kierkegaard, is also understood as an act based on faith and responsibility. Therefore, Kierkegaard's theory is not interpretable in philosophy but also within narratives, and can be effectively used as a framework for analyzing works based on religious action.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

علمی

نقد فیلم‌های «۲۳ نفر» و «تنگه ابوقریب» بر مبنای الگوی «شهبسوار ایمان» کی‌یرگور

شیرزاد طایفی^{۱*}، مهشاد خاکی‌زاده^۲

^۱ دانشجوی گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
^۲ کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، گرایش ادبیات معاصر، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

10.22080/lpr.2025.30238.1156

چکیده

پیوند میان ادبیات، سینما و فلسفه از دیرباز جایگاهی ویژه در مطالعات میان‌رشته‌ای داشته و زمینه‌ساز تأملات نظری گسترده‌ای در این سه حوزه شده است. این ارتباط را می‌توان از طریق چگونگی بازنمایی کنش شخصیت‌ها در آثار ادبی و سینمایی با تکیه بر مبنای فلسفی موردبررسی قرار داد. در این پژوهش، کنش‌های شخصیت‌های دو فیلم‌نامه «۲۳ نفر» و «تنگه ابوقریب»، با محوریت جنگ ایران و عراق، در چارچوب فلسفه سپهرهای وجودی سورن کی‌یرگور مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. کی‌یرگور، سپهر دینی را عالی‌ترین مرتبه وجودی انسان مؤمن تلقی کرده و «شهبسوار ایمان» را فردی می‌داند که با گذر از عقلانیت، به واسطه ایمان قلبی به انتخابی دشوار دست می‌زند. با توجه به اینکه در جریان جنگ ایران و عراق، دفاع از وطن به مثابه وظیفه‌ای دینی، محرک اصلی کنش‌های شخصیت‌ها بوده است، می‌توان نتیجه گرفت که تحلیل آثار سینمایی جنگ بر مبنای سپهر دینی کی‌یرگور میسر است. این پژوهش با روش کیفی و بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای صورت گرفته و یافته‌ها نشان می‌دهند که شخصیت‌های موردبررسی، با اتکا به مسئولیت‌پذیری اخلاقی و ایمان درونی، به انتخاب‌هایی دست زده‌اند که معنای وجودی زندگی ایشان را شکل داده‌اند. بر این اساس، نظریه کی‌یرگور از ظرفیت بالایی برای تحلیل و تبیین ابعاد وجودی و معنایی این آثار سینمایی برخوردار است. همچنین می‌توان به عنوان دیدگاهی نو از این نظریه در بررسی سایر آثار سینمایی و ادبی که مبتنی بر عملکرد اخلاقی یا دینی شخصیت‌هاست، بهره گرفت.

تاریخ دریافت:

۱۶ مهر ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۲۸ بهمن ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۲۸ اردیبهشت ۱۴۰۵

کلیدواژه‌ها:

۲۳ نفر، تنگه ابوقریب، سپهر دینی، شهبسوار ایمان، کی‌یرگور.

* نویسنده مسئول: شیرزاد طایفی

آدرس: دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

ایمیل: taefi@atu.ac.ir

۱ مقدمه

به خدا داشت و بر پایه‌ی ساحت دینی خود، حاضر شد فرزند خود، اسحاق، را قربانی کند (همان: ۶۶).

ابراهیم ایمان داشت که «با خدا همه‌چیز ممکن است حتی چیزهایی که برای ما محال هستند» (همان: ۷۰)؛ بنابراین همین ایمان ابراهیم، دلیلی بود برای آنکه عمل قربانی کردن را انجام دهد که اگر ایمانی نداشت، محال بود بتواند دست به چاقویی بزند که قرار است فرزندش را از او بگیرد؛ پس ایمان «نه فقط والاترین بلکه دشوارترین وظیفه‌ی زندگی انسان است» (کارلایل، ۱۴۰۲: ۲۲).

کی‌یرکگور از عنوان «شهبسوار ایمان» برای کسی که به نهایت ایمان و زیست در سپهر دینی رسیده، استفاده می‌کند. «نمونه‌ی والاتر از فرد دین‌دار، شهبسوار ایمان است» (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۷۶). شهبسوار ایمان همواره از روی عشق عمل می‌کند؛ حتی اگر این عشق به گونه‌ای ابراز شود که برای دیگری درک‌پذیر نباشد. او در تنهایی خودش، با مسئولیت انتخابش گام برمی‌دارد (کارلایل، ۱۴۰۲: ۱۷۲). هرچند این سخن به آن معنی نیست که شهبسوار ایمان باید همیشه تنها باشد؛ چراکه ایمان راهی برای زیستن در این جهان است. شهبسواران ایمان تنها نیستند؛ بلکه در ایمان، مشترک‌اند؛ اما حرکت ایمان را باید درونی انجام دهند؛ به این معنا که یک شهبسوار ایمان نمی‌تواند به شهبسوار دیگر حرکتی درونی پیشنهاد دهد. فرد همواره به آزادی و مسئولیت خود تکیه می‌کند و با شهامت، دشواری وظیفه‌ی ایمان را انجام می‌دهد (همان: ۱۷۳).

کی‌یرکگور معتقد است که آدمی با هر انتخاب درحال ممکن است پشیمان شود و می‌گوید: "هولناک‌ترین چیزی که به انسان عطا شده است، حق انتخاب و آزادی است". او از عبارت "یا این یا آن" استفاده می‌کند که با هر انتخاب، سمت‌وسوی زندگی آدمی مشخص می‌شود و انسان‌ها آزادند همانی شوند که می‌خواهند و هر فردی باید راه خودش را در زندگی انتخاب کند (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۶۲-۶۱).

توجه به انگیزه‌ی شخصیت‌ها در انتخاب‌های سرنوشت‌ساز زندگی، همواره از محورهای اصلی پژوهش‌های روان‌شناختی و فلسفی بوده‌است؛ ازاین‌رو، بررسی شخصیت‌های آثار سینمایی مرتبط با جنگ، می‌تواند بستری مناسب برای تبیین انگیزه‌ها، جهان‌بینی و نحوه‌ی مواجهه‌ی آنان با رنج، باشد.

در علم اخلاق، نظریه‌پردازان زیادی به این پرسش که آدمی چگونه باید رفتار کند، پاسخ داده‌اند. برای مثال، در فلسفه‌ی کانت، عمل اخلاقی عملی است که انسان از روی تمایل و به حکم تکلیف، آزادانه و مختار انجام دهد؛ یعنی کسی انسان را مجبور نکند که به طریق معینی عمل کند (پاپکین و استرول، ۱۳۹۱: ۸۸). در این میان، فرمان خداوند می‌تواند بر نحوه‌ی عملکرد انسان تأثیر بگذارد که بررسی این تأثیر و چگونگی عمل انسان، با «نظریه‌ی فرمان الهی» تبیین می‌شود. مطابق این نظریه، هرچیزی که خداوند جایز می‌شمارد درست، هر چیزی که نهی می‌کند، نادرست و هر چیزی که فرمان می‌دهد، واجب است (هولمز، ۱۳۸۵: ۱۶۸).

سورن کی‌یرکگور، فیلسوف مسیحی دانمارکی، معتقد بود که وقتی انسان‌ها با اعتقاداتشان زندگی کنند، حاضر خواهند بود بسیاری چیزها را در راه اعتقاد خود فدا کنند؛ حتی جانشان را (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۲۰). به باور او، انسان ترکیبی از آزادی و انتخاب‌ها است. اینکه آدمی «چیزی نیست به جز اعمالی که از او سر می‌زند. مفهوم "خود"، تکلیفی است که شاید ادا شود و شاید در ادای آن شکست خورد» (کاپوتو، ۱۴۰۲: ۶۲). کی‌یرکگور برای اثبات سخن خود مبنی بر عمل انسان بر پایه‌ی انتخاب، داستان ابراهیم را برمی‌گزیند و توضیح می‌دهد که انسان بر پایه‌ی سه ساحت وجودی خود، یعنی زیبایی‌شناختی، اخلاقی و دینی دست به تصمیم و درنهایت عمل می‌زند. ابراهیم به‌واسطه‌ی ایمانی که

۳- مفهوم قربانی کردن در آثار سینمایی مذکور، چگونه قابل تفسیر است؟

۱٫۲ فرضیه‌های پژوهش

۱- باتوجه به ماهیت دینی دفاع مقدس، انگیزه رزمندگان ایرانی در جنگ، برخاسته از ایمان و باور درونی آن‌ها بوده است. براساس نظریه کی‌یرکگور و مفهوم زیستن در سپهر دینی، می‌توان شور و ایمان شخصیت‌های آثار جنگی را به‌عنوان دلیل اصلی کنش آنان تحلیل کرد.

۲- در دوران جنگ، شخصیت‌ها غالباً براساس دو سپهر اخلاقی و دینی کی‌یرکگور عمل می‌کنند؛ اخلاق‌گرایی مقدمه‌ای برای ورود به ساحت ایمان عمیق است و آن‌ها با تبدیل شدن به «شهسوار ایمان»، از تمام چیزهای با ارزش خود در راه باورهایشان چشم‌پوشی می‌کنند.

۳- به نظر می‌رسد مفهوم قربانی کردن در آثار سینمایی منتخب، در پرتو فلسفه کی‌یرکگور، کنشی مبتنی بر ایمان و مسئولیت تلقی می‌شود. شخصیت‌ها با پذیرش مسئولیت در برابر خانواده، وطن یا باورهای دینی، بخشی از زندگی و آسایش خود را فدا می‌کنند. این انتخاب‌ها، فراتر از منطق و عقلانیت، با عشق و ایمان همراهند و با مفهوم «شهسوار ایمان» در اندیشه کی‌یرکگور هم‌خوانی دارند.

۱٫۳ پیشینه پژوهش

براساس مطالعات صورت گرفته، تاکنون در هیچ پژوهشی، آثار سینمایی جنگ براساس نظریه کی‌یرکگور بررسی نشده‌اند. در ادامه برای روشن‌گری، به برخی از پژوهش‌ها اشاره می‌کنیم:

طاهری (۱۳۸۹) در مقاله «شهسوار ایمان در دیدگاه عطار نیشابوری و سورن کی‌یرکگور»، با مقایسه منصور حلاج و حضرت ابراهیم به‌عنوان شهسواران ایمان، چگونگی رسیدن به ایمان واقعی و

بر همین اساس، انتخاب و تصمیم شخصیت‌های جنگ و درواقع رزمنده‌ها و خانواده‌های آن‌ها، با همین نظر کی‌یرکگور ارتباط پیدا می‌کند؛ به این صورت که آن‌ها انتخاب می‌کنند که به جنگ بروند و در این راه خود را قربانی کنند یا مادران انتخاب می‌کنند فرزندان‌شان به جنگ بروند. رزمنده انتخاب می‌کند که از همسر و فرزندان خود دور بماند و به جنگ برود، وگرنه سرزمین ویران می‌شود و دیگر جایی نخواهد بود که با خانواده‌اش زندگی کند؛ پس دست به انتخاب می‌زند و رنج آن را می‌پذیرد.

در این پژوهش سعی می‌شود عملکرد شخصیت‌های دو فیلم «۲۳ نفر» و «تنگه ابوقریب» بر مبنای الگوی شهسوار ایمان کی‌یرکگور تبیین و نشان داده شود که هر کدام از شخصیت‌ها با انتخاب خود، در کدام سپهر وجودی گام می‌نهند و چگونه ایمان، مسئولیت‌پذیری و عشق به وطن، خانواده یا ارزش‌های متعالی، آن‌ها را به پذیرش رنج و قربانی کردن سوق می‌دهد. این تحلیل، تلاشی برای فهم عمیق‌تر انگیزه‌های درونی شخصیت‌ها در مواجهه با موقعیت‌های بحرانی و انتخاب‌های سرنوشت‌ساز، در بستر جنگ و دفاع مقدس است.

از میان آثار سینمایی مرتبط با جنگ ایران و عراق، فیلم‌نامه‌های ۲۳ نفر و تنگه ابوقریب به‌سبب برخورداری از ساختار روایی و دیالکتیکی مشترک در بازنمایی مفاهیم ایمان، مسئولیت‌پذیری و کنش اخلاقی برای تحلیل مناسب به نظر رسیدند.

۱٫۱ پرسش‌های پژوهش

۱- آثار سینمایی دفاع مقدس «۲۳ نفر» و «تنگه ابوقریب»، در چه سطحی با نظریه فلسفی کی‌یرکگور قابل بازخوانی هستند؟

۲- با توجه به فلسفه کی‌یرکگور، شخصیت‌های آثار مورد پژوهش، عمدتاً براساس کدام ساحت وجودی خود عمل می‌کنند؟

۲ بحث

۲٫۱ مبانی نظری

۲٫۱٫۱ نظام فکری کی‌یرکگور

به باور کی‌یرکگور سه گزینه اصلی وجود دارد که به زندگی انسان نظم می‌دهد و اصول رهنمودی زندگی او را مشخص می‌کند که از این سه گزینه، با عنوان «سپهرهای زندگی» یاد می‌کند. اگر آدم برای خودش زندگی کند، سپهر زیبایی‌شناختی را برگزیده است، اگر برای دیگران زندگی کند، سپهر اخلاقی را برگزیده و اگر برای خدا زندگی کند، در سپهر دینی جای دارد. او معتقد بود این سه سپهر، جمع‌ناپذیرند؛ یعنی زمانی می‌رسد که باید از میان این سه سپهر، دست به انتخاب زد و یکی را برگزید (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۶۸).

۲٫۱٫۱٫۱ سپهر زیبایی‌شناختی

سورن کی‌یرکگور در سپهر زیبایی‌شناختی به نوعی زندگی اشاره می‌کند که هدف اصلی آن لذت‌جویی، خوش‌گذرانی و ارضای تمایلات شخصی است. او این نوع زندگی را در جلد اول کتاب یا این، یا آن با استفاده از شخصیت فرضی A توصیف می‌کند؛ کسی که وجودش بر مدار زیبایی‌طلبی و خودشیفتگی می‌چرخد. (کاپوتو، ۱۴۰۲: ۳۹-۴۰). کی‌یرکگور سبک زندگی زیبایی‌شناختی را مبتنی بر لذت‌جویی و عیاشی می‌داند که درنهایت به ملال و پوچی منتهی می‌شود، زیرا انسان برای زیستن صرفاً در خوشی خلق نشده است. او نوعی دیگر از این سبک را نیز معرفی می‌کند که مختص هنرمندان است؛ سبکی که در آن فرد با پرورش استعدادهای هنری در پی یافتن معنای زندگی است؛ با این حال، این نوع زندگی نیز از نظر کی‌یرکگور محدود بوده، قادر به پاسخ‌گویی به تمامی ابعاد معنایی و روحانی وجود انسان نیست (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۷۱).

شرایط کسب مقام شهنشاهی را نشان داده که "گذشتن از امور اساسی تعلق‌آفرین" تنها شرط دستیابی به مقام ایمان است؛ اموری که با فردیت، هویت و ذات فرد درآمیخته و ترک آن مانند نفي خویشتن است.

یحیی‌آبادی (۱۴۰۲) در پایان‌نامه‌ای با عنوان الگوی تحلیل تماتیک رنج اگزیستانسیال در سینما بر مبنای فلسفه کی‌یرکگور با نگاه به آثار داریوش مهرجویی و توماس وینتربرگ، به تبیین نظریه کی‌یرکگور با تمرکز بر سه رویکرد زیبایی‌شناسی، اخلاقی و ایمانی پرداخته، مؤلفه‌های اصلی رنج اگزیستانسیال مانند آزادی، انتخاب، اضطراب، مرگ و معنای زندگی را دسته‌بندی می‌کند. سپس با تحلیل آثار سینمایی دو کارگردان ایرانی و دانمارکی، چگونگی بازتاب مؤلفه‌های رنج در این دو سینما را بررسی و مهم‌ترین ویژگی هر سبک سینمایی را تبیین می‌کند.

رهسپار عظیمی (۱۴۰۲) در پایان‌نامه‌ای با عنوان بررسی مقایسه‌ای دو فیلمنامه «در جبهه غرب خبری نیست» و «تنگه ابوقریب» براساس الگوی سفر قهرمان جوزف کمبل، به بررسی جریان سینمای دفاع مقدس پس از جنگ تحمیلی در ایران می‌پردازد و شخصیت‌پردازی قهرمان مرد در فیلم‌نامه‌های حماسی/ جنگی سینمای ایران و اروپا را تحلیل می‌کند. استفاده از سه الگوی «سفر قهرمان» به روایت جوزف کمبل و کریستوفر ووگلر و ساختار سه پرده‌ای فیلمنامه به روایت سید فیلد به عنوان چارچوب شخصیت‌پردازی، مطمح نظر قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که قهرمان در فیلم‌های استفاده‌کننده از این الگوها، در رویارویی با موقعیت‌های انتخاب و شرایط بحرانی، وجوه مختلفی از شخصیت خود را به نمایش می‌گذارد.

۲،۱،۱،۲ سپهر اخلاقی

این سپهر، شیوه‌ای از زندگی است که مشخصه بارز آن، آزادی یعنی تمایل به تصمیم‌گیری، تعهد و مسئولیت‌پذیری است. در سپهر اخلاقی، والاترین ارزش، تکلیف اخلاقی است. سپهر اخلاقی به انسانی اشاره دارد که با بهره‌گیری از آزادی، مسئولانه و آگاهانه تصمیم می‌گیرد. در این سبک زندگی، فرد متعهد به اهداف و ارزش‌هایی چون عدالت، احترام به حقوق دیگران و حفظ اصول انسانی است. تصمیم‌گیری‌ها در این سپهر نه بر پایه منافع شخصی، بلکه براساس تکلیف اخلاقی و ارزش‌های والای انسانی صورت می‌گیرد (کارلایل، ۱۴۰۲: ۳۳-۳۴).

به باور کاپلستون، در این مرحله انسان در چارچوب معیارهای مشخص اخلاقی و تکلیف‌های اخلاقی که ندای عقل کل است، عمل می‌کند. سپهر اخلاقی، قهرمان تراژیک می‌سازد که حاضر است خود را فدا کند تا به کلیت برسد (کاپلستون، ۱۳۹۶: ۳۳۳). در سپهر اخلاقی، فرد به جای تمرکز بر منافع شخصی، به خیر جمعی و بالاترین نفع برای جامعه و بشریت می‌اندیشد. این سبک زندگی بر ایثار، مسئولیت‌پذیری و توجه به صلاح همگان تأکید دارد و فرد را به سوی کنش‌هایی هدایت می‌کند که فراتر از خواسته‌های فردی‌اند (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۷۲).

۲،۱،۱،۳ سپهر دینی

زندگی دینی با آگاهی فرد از ارتباط دائمی و مستقیم با خداوند تعریف می‌شود؛ ارتباطی که هم عظمت و قدرت بی‌پایان الهی را آشکار می‌سازد، هم مهربانی و نزدیکی او را. این دو جنبه متضاد، تجربه‌ای عمیق و پویا را رقم می‌زنند که سراسر وجود فرد را درگیر می‌کند. فرد دیندار، با ایمان به حکمت و محبت خداوند، زندگی خود را در پرتو اراده الهی معنا می‌کند و حتی سختی‌ها را نیز بخشی از تقدیر الهی می‌داند. این تسلیم و رضایت درونی، به زندگی او آرامش و معنا می‌بخشد و موجب می‌شود اعمال خود را نیز در جهت رضایت خداوند تنظیم کند (مروی، ۱۳۹۳: ۱۴).

۱۲۷-۱۲۸)؛ بنابراین والاترین سپهر، سپهر دینی است که حول محور رابطه با خدا می‌چرخد. «هر کس باید راه نجات و فلاح خویش را تک و تنها در پیشگاه خدا کشف کند» (کاپوتو، ۱۴۰۲: ۱۱۸). برای زندگی در سپهر دینی، انسان باید خدا را بر همه چیز مقدم بداند؛ همان‌طور که در سپهر اخلاقی، آرامش و خیر دیگران مقدم بر هر چیز است. مؤمن از همه چیز می‌گذرد تا بتواند رابطه مستقیم با خدا داشته باشد (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۷۵). زندگی در سپهر دینی، مستلزم اولویت‌دادن به خداوند در تمامی ابعاد زندگی و عبور از تعلقات دنیوی برای رسیدن به ارتباطی خالص و مستقیم با اوست. این مسیر نیازمند تعهدی عمیق، ایمان راسخ و اراده‌ای قوی است. در این نگاه، مؤمن رنج را والاتر از خوشبختی دانسته، آن را راهی برای تعالی روحی می‌بیند (کارلایل، ۱۴۰۱: ۱۴).

۲،۱،۱،۴ ایمان

ایمان در نظر کی‌یرکگور یک جهش است؛ یعنی خطر کردن و سرسپردن به یک بی‌یقینی عینی که جایی برای عقل نمی‌گذارد و بر خواست و اراده انسان تکیه می‌کند. اگر خطر کردن در میان نباشد، ایمان هم وجود نخواهد داشت (کاپلستون، ۱۳۹۶: ۳۳۴-۳۳۶). به عبارت دیگر، این تجربه فراتر از عقل و منطقی بوده، بر اراده و خواست انسان تکیه دارد.

کی‌یرکگور گذر از سپهر اخلاقی به سپهر دینی را تنها از طریق «جهش ایمان» ممکن می‌داند؛ لحظه‌ای که عقل از ادامه مسیر بازمی‌ماند و ایمان به‌عنوان نیرویی وجودی و متعالی ظهور می‌کند. ایمان در این دیدگاه، تجربه‌ای شخصی و زیسته است که نه بر منطقی، بلکه بر رابطه‌ای عمیق با حقیقت ابدی استوار است. این ایمان، آموزگاری درونی است که فرد را به شناختی ژرف‌تر از خود و جهان هدایت می‌کند و آغازگر سفر روحانی در سپهر دینی است (مروی، ۱۳۹۳: ۱۲۴).

۲،۱،۱،۵ شهسوار ایمان

معرفی می‌کند؛ ایمانی که به تسلیم کامل در برابر خداوند منجر می‌شود.

کی‌یرکگور در این کتاب، ایمان ابراهیم را نمونه‌ای از ایمان شورانگیز و وجودی معرفی می‌کند؛ ایمانی که تنها از طریق «جهش» از مرزهای عقل و اخلاق حاصل می‌شود. این جهش، فرد را وارد سپهر دینی و ارتباطی عمیق با خداوند می‌سازد. کتاب نه تنها تفسیری فلسفی از داستان ابراهیم، بلکه تأملی گسترده درباره‌ی ماهیت ایمان، اخلاق و رابطه‌ی انسان با خداست. کی‌یرکگور نشان می‌دهد که ایمان واقعی، مستلزم خطر کردن و پذیرش چالش‌های وجودی است و باید در زندگی شخصی تجربه شود (کارلایل، ۱۴۰۱: ۲۲).

۲،۲ بحث

۲،۲،۱ فیلم «۲۳ نفر»

این فیلم روایت‌گر اسارت ۲۳ نوجوان ایرانی در جریان عملیات بیت‌المقدس در سال ۱۳۶۱ است که به وسیله‌ی ارتش عراق به اسارت گرفته شدند. صدام با بهره‌برداری تبلیغاتی از سن پایین این نوجوانان (۱۳ تا ۱۸ سال)، تلاش کرد ایران را متهم به اعزام اجباری کودکان به جنگ کند. او با وعده‌ی بازگشت عزتمندانه به ایران، قصد داشت از آن‌ها برای اثبات ادعای صلح‌طلبی خود استفاده کند؛ اما نوجوانان برای حفظ آبروی ایران و خون شهدا، این پیشنهاد را رد کردند و خواستار انتقال به اردوگاه رمادی شدند. پس از اعتصاب غذا و مقاومت در برابر شکنجه و اعتراف اجباری، ارتش عراق ناچار شد خواسته‌شان را بپذیرد. آن‌ها بیش از هشت سال در اسارت بودند و در سال ۱۳۶۹ به ایران بازگشتند.

۲،۲،۱،۱ تحلیل فیلم

در صحنه‌های آغازین فیلم، وقتی عملیات رو به اتمام است، فرمانده به پسرها دستور می‌دهد که اسیران عراقی را بردارید و به عقب بروید. این سخن

نمونه‌ی والاتر از فرد دین‌دار، شهسوار ایمان است و نمونه‌ی نازل مؤمن، شهسوار ترک نامتناهی است (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۷۶). شهسوار ایمان تارک دنیا نمی‌شود و به صومعه پناه نمی‌برد؛ در زمان حال زندگی می‌کند؛ اما می‌داند خانه‌ی حقیقی‌اش در ابدیت است (دی کاپوتو، ۱۴۰۲: ۷۳). به طور کلی در اندیشه‌ی کی‌یرکگور، «شهسوار ایمان» عالی‌ترین نماد ایمان دینی است. او با وجود حضور در این دنیا، به حقیقتی ابدی و نامتناهی آگاه است. به جای کناره‌گیری از زندگی یا پناه بردن به انزوا، به گونه‌ای زندگی می‌کند که هر جنبه از زندگی‌اش معنا و روحانیت خاصی پیدا می‌کند. او خانه‌ی حقیقی خود را در ابدیت می‌بیند؛ اما همچنان در تعامل با جهان مادی باقی می‌ماند و آن را در نور ارزش‌های ابدی بازتعریف می‌کند. به این ترتیب، ایمان او نه تنها در باورها، بلکه در زندگی عملی او نیز آشکار می‌شود و تعادلی هماهنگ میان امور دنیوی و الهی برقرار می‌سازد.

درواقع «قهرمان سپهر دینی، شهسوار ایمان است» (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۷۹). شهسوار ایمان، چشمانش را می‌بندد، با فهم و عقلش خداحافظی می‌کند و با همه‌ی ناتوانایی‌اش، خود را به خدا تسلیم می‌کند (کی‌یرکگور، ۱۴۰۱: ۱۹). «او همواره در این جهان است، از همه چیز لذت می‌برد و همه چیز برایش جالب است» (همان: ۲۲).

۲،۱،۲ داستان ابراهیم و ارتباط آن با نظریه کی‌یرکگور

کتاب ترس و لرز کی‌یرکگور با الهام از داستان قربانی کردن اسحاق به وسیله‌ی حضرت ابراهیم، به بررسی ایمان وجودی و تعهد کامل به اراده‌ی الهی می‌پردازد. کی‌یرکگور در این اثر، جنبه‌های درونی و احساسی این آزمون را برجسته می‌سازد و ایمان ابراهیم را به عنوان نمونه‌ای از جهش فراتر از عقل و منطق

به جان می‌خرند؛ چراکه می‌دانند، راهی که انتخاب کردند، راه حقیقت است؛ حقیقتی که به باور کی‌یرکگور «همان خطرکردنی است که برخاسته از ایمان است؛ چراکه اگر خطر نباشد، ایمانی هم نیست» (کاپلستون، ۱۳۹۶: ۳۳۶).

در صحنه‌ی بعدی، ایرانی‌ها، با عراقی‌های به اسارت گرفته‌شده، درحال عقب‌نشینی هستند که ناگهان هلی‌کوپتر و تانک‌های عراقی از عقب و جلو ماشین را محاصره می‌کنند. پسرها گمان می‌کردند که نیروهای کمکی به آن‌ها پیوسته، اما درواقع اسیران واقعی آن‌ها بودند که به دست عراقی‌ها افتاده بودند. استیصال و حس ناامیدی به‌وضوح در چهره‌ی تک‌تک ایرانی‌ها پیداست. همان کسانی که با امید فراوان راهی جبهه شدند؛ اما سرانجام با دستانی بسته درحالی‌که در ماشین عراقی‌ها نشسته‌اند، بدن دوستان و هم‌رزم‌هایشان را بر سطح زمین می‌بینند و با افسوس‌ی که در نگاهشان پیداست، تن به خواست عراقی‌ها می‌دهند.

پس از آنکه اسیران به زندان «استخبارات» می‌رسند، عراقی‌ها برای مدتی همه‌ی زندانیان را با شکنجه و سخت‌گیری تمام، در اتاقی نگه می‌دارند؛ اتاقی که فضای کوچک آن گنجایش تعداد بالای زندانیان را نداشت. اغلب آن‌ها با لباس‌های پاره و خونین که ناشی از زخم خود یا هم‌زمانشان بود، تنها با یک تکه نان چند ساعتی را می‌گذرانند. بعد از مدتی، مأموران اسامی چند نفر را می‌خوانند تا از صف اسیران دیگر جدا شوند و درنهایت مابقی را به زندانی دیگر منتقل می‌کنند و تنها بیست‌وسه نفر که سن کمتری نسبت به بقیه داشتند، در استخبارات باقی می‌مانند. از همان ابتدا، رئیس زندانیان ایرانی که از جانب صدام آمده بود، خیر آزادی ۲۳ نفر را می‌دهد. او می‌گوید: «صدام شما را در رسانه‌ها دیده و گفته حق شما زندان نیست و حق دارید آزادانه در کشور خود کنار خانواده‌تان تحصیل کنید و جای شما در جنگ و جبهه نیست» (جعفری، ۱۳۹۸: ۰:۲۲:۴۷). گروه ۲۳ نفر نمی‌توانستند باور کنند به همین زودی قرار است

خوشایند پسرها نبود؛ چرا که آن‌ها با هدف شرکت در عملیات به جبهه آمده بودند و دستور عقب‌گرد خلاف چیزی بود که می‌خواستند. حتی بعد از اصرار مبنی بر ماندن در جبهه، فرمانده پاسخ می‌دهد که «مگه نمی‌خواستین بیاید عملیات؟ اومدین دیگه. دمتون گرم. بقیه‌ش هم همین‌ه به خدا. برگردین برین عقب این هم جایزه‌هاتون. اسیران را ببرید اهواز و پُز بدید...» (جعفری، ۱۳۹۸: ۰:۰۶:۵۶) و بعد تصویری از نگاه خیره‌ی پسرها که رفتن فرمانده را دنبال می‌کردند، مملو از حیرانی و درماندگی است؛ درماندگی ناشی از نرسیدن به مقصود خود.

کی‌یرکگور در کتاب ترس و لرز، درباره‌ی عمل قربانی کردن ازسوی ابراهیم، بر این نکته تأکید می‌کند که آنچه قربانی را به یک عمل ارزشمند تبدیل می‌کند، به‌سبب عشق ابراهیم به فرزندش است. اگر عشقی وجود نداشت، قربانی کردن کاری عادی می‌نمود. نیز این عشق دربردارنده و نشان‌دهنده‌ی ایمان ابراهیم به خدا بود (کارلایل، ۱۴۰۲: ۱۶۸).

گروه ۲۳ نفر نیز، علی‌رغم مخالفت خانواده‌ها مبنی بر نرفتن آن‌ها به جنگ، این نکته را همسو با نظر کی‌یرکگور تبیین می‌کند که آن‌ها هم به خانواده‌ی خود عشق می‌ورزند، هم به سرزمین خود. در امتداد این عشق نیز، ایمان آن‌ها به خدا نمایان است و اینکه اگر کشته شوند، به مقام شهادت می‌رسند، آنان را بیشتر مشتاق رفتن می‌ساخت؛ بنابراین، اگر هر یک از آن‌ها عاشق خانواده و وطن خود نبودند، اگر عاشق خدا نبودند، عمل رفتن آن‌ها و ترک خانه و خانواده عاری از ارزش می‌شد. عشق و ایمان بود که ایثار جان را برای آن‌ها دلنشین می‌کرد. هرچند به‌زعم خود به شهادت نرسیدند، اما، قربانی کردن هشت سال از زندگی خود در زندانی تاریک، بدون کمترین امکانات و شکنجه‌های فراوان، نوعی از ایثار است. همچنین طبق دیدگاه کی‌یرکگور، «عشق محرک مسئولیت‌پذیری است» (همان: ۲۴۴). درواقع همین عشق منشاء شادی و اندوه انسان می‌شود؛ چنان‌که می‌بینیم، این اندوه و رنج را گروه ۲۳ نفر،

رنج‌هایی مثل تنهایی، بیماری و مرگ را ناگزیر تجربه می‌کند؛ اما در سپهر اخلاقی، فرد با آگاهی و اراده، رنج‌های اجتناب‌پذیر را نیز می‌پذیرد و زندگی دشوار را بر آسانی ترجیح می‌دهد. کی‌یرکگور شجاعت را ابزار مقابله با رنج‌های قابل اجتناب و صبر را راه مواجهه با رنج‌های ناگزیر می‌داند. در سپهر دینی نیز، رنج بخشی از مسیر ایمان است و هرچه مؤمن رنج بیشتری تحمل کند، ایمانش استوارتر خواهد بود (صبوری، ۱۳۹۱: ۱۷۲-۱۷۳).

بنابر همین توضیحات، زیستن در سپهر اخلاقی برای گروه ۲۳ نفر و تحمل رنج ناشی از اسارت و شکنجه، با این دیدگاه کی‌یرکگور منطبق می‌شود. گروه ۲۳ نفر، آگاهانه و با اطلاع از مصائب نپذیرفتن پیشنهاد صدام مبنی بر بازگشت به ایران، به رنجی خودخواسته و اجتناب‌پذیر تن دادند و همان‌طور که کی‌یرکگور از رنج زیستن در سپهر اخلاقی می‌گوید، این گروه زندگی دشوار را بر زندگی آسان و آزاد در کشور خود ترجیح می‌دهند و از همان ابزاری که کی‌یرکگور برای مقابله با این رنج اجتناب‌پذیر معرفی می‌کند، آن‌ها نیز با شجاعت و صبر هشت سال و چندین ماه اسارت را می‌پذیرند.

پس از مدتی اسارت، دولت عراق تبلیغات خود را آغاز کرد. ابتدا وضعیت بهداشتی و ظاهری گروه ۲۳ نفر بهبود یافت و لباس‌های نو برای آن‌ها تهیه شد تا برای مصاحبه با خبرنگاران خارجی آماده شوند. در جریان مصاحبه، همان مأمور قبلی به‌عنوان مترجم حضور داشت؛ اما پاسخ‌های واقعی اسرا را به‌گونه‌ای تحریف می‌کرد که با اهداف تبلیغاتی دولت عراق هم‌خوانی داشته باشد؛ درحالی‌که پاسخ‌های اصلی آنان خلاف ترجمه‌های ارائه‌شده بود: «آیا درست است که شما را به زور به جنگ فرستادند؟» (جعفری، ۱۳۹۸: ۰۳:۳۷:۰). یکی از نفرات پاسخ داد: «به زور آمدیم، ولی به زور و التماس خودمون؛ جبهه راهمون نمی‌دادن به‌خاطر اینکه سنمون کم بود، دیگه با بدبختی رفتیم جبهه» (همان: ۱۲:۳۷:۰). اما مترجم این جمله را ترجمه نکرد و گفت آن‌ها سؤال شما را متوجه نشدند. سؤال دیگر این بود که: «اگر

آزاد شوند. آن‌ها مبهوت و حیرت‌زده به زندان برگشتند و منتظر شدند تا برای برگشت به ایران، دوباره فراخوانده شوند. احساسات هرکدام از آن‌ها، از این خبر متفاوت بود. بعضی تردید داشتند و مشکوک بودند، برخی می‌ترسیدند و برخی هم خوشحال بودند که قرار است برگردند.

اوضاع بهداشت زندان مناسب نبود. زمین پر از خاک و شپش بود و آن‌ها نمی‌توانستند تیمم کنند. ناگهان یکی درحالی‌که پیراهن پاره‌اش را در دست داشت، نزدیک جمع آمد و گفت: «این همه خاک (از ایران) با خودمان آوردیم، هنوز دنبال خاک می‌گردید؟» (همان: ۵۰:۲۸:۰). سرانجام همه با همان خاک پیرهن تیمم کردند تا فرصت نماز از دست نرود.

این همان رابطه درونی فرد با خداست که نمایانگر عشق و شوری است که در شهسوار ایمان وجود دارد و می‌گوید ایمان داشتن از هرچیزی، پرافتخارتر است. (کارلایل، ۱۴۰۲: ۷۲). نیز رفتار این گروه ۲۳ نفر، شباهت به ایمان ابراهیم دارد که «ایمانی تمام و کمال مبتنی بر رابطه شخصی‌اش با خدا بود» (همان: ۲۱).

گروه ۲۳ نفر تحت فشار نیروهای عراقی مجبور به انجام مصاحبه‌ای اجباری شدند تا اعتراف کنند ایران آن‌ها را به زور به جبهه فرستاده است و سن خود را کمتر از واقعیت اعلام کنند؛ با این حال، هیچ‌یک حاضر نشدند به دروغ اعتراف کنند؛ زیرا حضورشان در جبهه حاصل خواست و اصرار خودشان بود، نه اجبار. آن‌ها با شجاعت، شکنجه و فشار مأموران را تحمل کردند و از بیان حقیقت عقب‌نشینی نکردند؛ رفتاری که می‌توان آن را مصداق رنج آگاهانه فرد اخلاقی در اندیشه کی‌یرکگور دانست.

در این بخش به پایان‌نامه «صبوری» استناد می‌کنیم که در آن تبیین شده در سپهر زیبایی‌شناختی، انسان به دنبال لذت و خوش‌گذرانی است و از رنج‌های اجتناب‌پذیر دوری می‌کند؛ فقط

چنان عشق می‌ورزید که حاضر بود عزیزترین دارایی خود را برای او قربانی کند» (لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۸۲-۸۵). می‌توان به‌گونه‌ای استعاره‌ی، همین عشق به خدا را معادل عشق به وطن و خانواده دانست که هر یک به عشق به خدا ختم می‌شوند و به‌خاطر عشق به میهن بود که گروه ۲۳ نفر حاضر شدند با وجود سن کم به جبهه بروند و احتمال قربانی شدن خود را بی‌چون و چرا بپذیرند و با آگاهی از این احتمال، انتخاب کنند که بروند و بجنگند.

نیز کی‌یرکگور در تبیین عمل قربانی کردن اسحاق به دست ابراهیم، باور داشت که اگر عشق و علاقه به اسحاق نبود، قربانی کردن خالی از ارزش می‌شد (کارلایل، ۱۴۰۲: ۹۳). در این داستان نیز، اگر عشقی به وطن وجود نداشت، دفاع و جنگیدن برای آن و درنهایت قربانی کردن خود، بی‌اهمیت می‌شد.

در ادامه تبلیغات صدام، گروه ۲۳ نفر را به کاخ او بردند تا با حضور دوربین‌ها، چهره‌ای صلح‌طلب از او به جهان نشان دهند. صدام برای تقویت این تصویر تبلیغاتی، رزهای سفید را با واسطه دخترش میان اعضای گروه پخش کرد؛ اما در چهره بچه‌ها، غم، خشم و اندوهی عمیق موج می‌زد که حتی بدون کلام، حقیقت را فریاد می‌زد. پس از بازگشت به استخبارات، همگی در سکوت و پشیمانی فرورفتند و آرزو می‌کردند کاش در همان لحظه به صدام حمله کرده بودند، هرچند می‌دانستند در برابر آن‌همه مأمور، کاری از دستشان بر نمی‌آمد. در این میان، موسی با گریه از آه مادرش سخن گفت که راضی به رفتنش نبود؛ اما دوستانش با مهربانی یادآوری کردند که هیچ مادری فرزندش را برای دفاع از وطن نفرین نمی‌کند.

کی‌یرکگور در تحلیل داستان قربانی ابراهیم توضیح می‌دهد که چرا ابراهیم تصمیم خود را با همسر و پسرش در میان نمی‌گذارد. او به دلیل ایمان عمیق‌اش به خدا، فرمان او را می‌پذیرد؛ اما نمی‌تواند عشق خود به اسحاق را توضیح دهد؛ زیرا در نگاه دیگران، قصد قربانی کردن فرزند در کنار محبت به او، تناقضی غیرقابل درک است؛ بنابراین، ابراهیم

شما را آزاد کنند واقعاً برمی‌گردید جبهه و دوباره با کسانی که شما را آزاد کردند می‌جنگید؟» (همان: ۳۱:۳۷:۰۰). پاسخ دادند: «ما جنگی را شروع نکردیم که بخواهیم ادامه دهیم. تا وقتی که خاک کشور ما تحت اشغال کشور دیگه است، ما باید از آن دفاع کنیم» (همان: ۵۰:۳۷:۰۰) و این حرف نیز به‌درستی ترجمه نشد. پس از مصاحبه، گروه ۲۳ نفر را برای نمایش تبلیغاتی به شهر بازی بردند و با رفتار ظاهراً مهربانانه، مانند خرید بستنی، سعی در نشان دادن چهره‌ای صلح‌طلب از عراق داشتند؛ اما وقتی بچه‌ها متوجه شدند که هدف اصلی، تصویربرداری تبلیغاتی است، بستنی‌ها را دور ریختند و با پایین انداختن سر، مانع فیلم‌برداری شدند. این تصاویر در رسانه‌ها پخش شد؛ درحالی‌که شکنجه‌ها و رفتارهای خشونت‌آمیز عراق سانسور شده بود.

در شهر بازی، مجله‌ای با عکس و مصاحبه تحریف‌شده به دستشان رسید که پس از بازگشت، ملا صالح آن را برای آن‌ها خواند و مشخص شد محتوای آن کاملاً خلاف واقع است. این تجربه، خشم و ناراحتی بچه‌ها را برانگیخت؛ چون دریافتند وعده‌های عراق تنها برای تبلیغات است و آبروی ایران در سطح جهانی هدف قرار گرفته است؛ ایرانی که آن‌ها جان خود را پای دفاع از آن گذاشته و مصائب اسارت را به جان خریده بودند به امید آزادی از اشغال دشمن، حال ناخواسته دست‌آویزی شده بودند برای تحقیر ایران و ایرانی؛ اما درعین این حجم از خشم و اندوه، وقتی خبر آزادی خرمشهر را از اسپرانی که تازه به استخبارات آمده بودند، شنیدند، خالصانه و از شوق و خوشحالی فراوان، گریه خوشی سر دادند و از ته دل شادمان شدند. این همان شور و عشقی است که کی‌یرکگور نیز به آن اشاره دارد و اولین دلیل و انگیزه‌ای است که انسان را قادر می‌سازد برای حفظ و نجات این عشق، از هر چیز باارزش خود بگذرد و همه‌چیز خود را قربانی کند.

کی‌یرکگور مقدمه ایمان را، ترک می‌دانست. خداوند قربانی اسحاق را به امتحان ایمان ابراهیم خواسته بود. «عظمت ابراهیم در این بود که به خدا

جایی که اسیران دیگر در آن نگهداری می‌شوند، عملی کنند.

به باور کی‌یرکگور، اخلاق انسان را وادار می‌کند با باور حقیقت، شجاعت و جرئت مبارزه با سختی و مصائب آن را داشته باشد و رنجی را که در پی این سختی‌ها متحمل می‌شود، بپذیرد. این اخلاق است که مسئولیت سنگینی بر دوش قهرمان می‌گذارد (کی‌یرکگور، ۱۴۰۱: ۱۱۵). بیست‌وسه قهرمان این داستان نیز، به ضرورت امر اخلاقی که اجازه نمی‌دهد با خواری و حقارت به ایران بازگردند، حقیقت دشوار را می‌پذیرند و تن به رنجی هشت ساله می‌دهند؛ چراکه خود را مسئول می‌دانند و فرد اخلاقی هیچ‌گاه خلاف مسئولیت خود عمل نمی‌کند.

اعتصاب غذای گروه ۲۳ نفر خشم مسئولان عراقی را برانگیخت و با تهدید به شکنجه مواجه شد؛ اما بچه‌ها با شجاعت مقاومت کردند. آن‌ها زیر شکنجه، در شرایط سخت و فضای کوچک زندان، همچنان بر تصمیم خود پافشاری کردند. در روز سوم، چند نفر از شدت ضعف به درمانگاه منتقل شدند. در روز چهارم، مسئولان زندان با سفره‌ای پر از غذا و دعوت به گفت‌وگوی مسالمت‌آمیز تلاش کردند اعتصاب را بشکنند؛ اما بچه‌ها اعلام کردند که نه به ایران بازمی‌گردند، نه به پاریس می‌روند؛ بلکه خواهان گذراندن دوران اسارت مانند دیگر اسرا هستند و دیگر در بازی‌های تبلیغاتی شرکت نمی‌کنند. درنهایت، رئیس زندان با دیدن پایداری آن‌ها، دستور انتقالشان به اردوگاه را صادر کرد و گروه پس‌از پنج روز اعتصاب، به خواسته خود رسیدند؛ اسارتی که هشت سال، سه ماه و هفده روز به طول انجامید.

کی‌یرکگور درباره بلوغ اخلاقی می‌گوید؛ زمانی که شخص شدت وظیفه را با تمام وجودش حس کرده باشد، می‌توان گفت به این بلوغ رسیده است؛ بلوغی که متوجه عمل اخلاقی می‌شود و شخص را وادار به انجام عمل اخلاقی می‌کند (کی‌یرکگور، ۱۴۰۱: ۲۷۰)؛ به همین دلیل، اگرچه گروه ۲۳ نفر، به لحاظ فیزیولوژیکی به بلوغ نرسیده بودند، اما احساس و

سکوت را بر توضیح ترجیح می‌دهد تا از پیچیدگی این پارادوکس عبور کند (کارلایل، ۱۴۰۲: ۲۱۱). همین‌طور است تصمیمی که گروه ۲۳ نفر گرفتند و اغلب آن‌ها بدون رضایت و اطلاع خانواده‌هایشان راهی جبهه شدند؛ چراکه نمی‌توانستند عشق خود نسبت به کشور را با وجود احتمال مرگ در این مسیر، توضیح بدهند و تنها شهسوار ایمان است که حاضر است به‌خاطر ایمان خود، از همه چیز حتی رضایت‌مندی خانواده بگذرد.

در صحنه‌ای از فیلم، گروه ۲۳ نفر برای نخستین‌بار به صلیب سرخ مراجعه می‌کنند تا با ثبت پرونده، مقدمات آزادی و بازگشت به ایران فراهم شود؛ اما در ادامه، نشان داده می‌شود که آن‌ها همچنان در استخبارات هستند و چند هفته گذشته، بی‌آنکه اقدامی صورت گرفته باشد. با اعتراض گروه به این وضعیت، رئیس زندان ادعا می‌کند که ایران آن‌ها را نپذیرفته و گفته این بچه‌ها متعلق به ما نیستند. سپس تهدید می‌کند که تا هفته آینده آن‌ها را به پاریس منتقل کرده، به دست مجاهدین خلق خواهد سپرد. این سخن خشم شدید بچه‌ها را برمی‌انگیزد؛ اما ملاصالح با آرامش می‌گوید: «دروغ گفتن. اینا بهتون دروغ گفتن. خودم چند روز پیش تو رادیو شنیدم تو نماز جمعه تهران، آقای هاشمی گفته این‌هایی که صدام بهشون میگه بچه، بچه نیستند و رزمنده‌اند... ایران حاضر برای آزادی آن‌ها، دو تا عراقی آزاد کنه» (جعفری، ۱۳۹۸: ۱۰۳:۳۴). بچه‌ها نیز با شنیدن این خبر انگار که خیالشان آسوده شود، با هم یک‌دل می‌شوند که تصمیم بگیرند کاری کنند که تحت هیچ شرایطی تن به خواسته دولت عراق ندهند و باعث نشوند تا هم‌زمان هم‌سن و سال‌شان از جبهه‌ها برکنار شوند و خون شهیدان دیگر با خفتی که عراق قصد دارد متوجه ایران کند، پایمال شود.

این سرآغازی می‌شود برای یک تصمیم مهم؛ تصمیم به اعتصاب غذا که با رأی‌گیری و خواست و موافقت همه ۲۳ نفر اتفاق افتاد. آن‌ها قصد داشتند با این کار، خواسته خود را مبنی بر انتقال به اردوگاه،

در فروردین ۱۳۶۱ طی عملیات فتح‌المبین به‌دست نیروهای ایرانی آزاد گردید. در روزهای پایانی جنگ، در تیرماه ۱۳۶۷ و پیش از پذیرش قطعنامه ۵۹۸، ارتش عراق بار دیگر از طریق این تنگه اقدام به پیشروی کرد. با وجود استقرار نیروهای ارتش جمهوری اسلامی، دشمن با تاکتیکی غافل‌گیرانه به عمق خاک ایران نفوذ کرد. در این وضعیت، گردان عمار از لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله(ص) با حداقل امکانات و تلفات سنگین، طی نبردی دو روزه موفق شد پیشروی ارتش عراق را متوقف کرده، مانع اشغال مجدد تنگه ابوقریب شود. این ایستادگی، نقش مهمی در حفظ جاده استراتژیک اندیمشک- اهواز و عقب‌نشینی نیروهای دشمن ایفا کرد.^۱

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، این فیلم برگرفته از یک رویداد واقعی در روزهای پایانی جنگ ایران و عراق است. گردان عمار از لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله تازه پس از چند هفته از پدافند در جبهه‌های جنوب بازگشته‌اند و آماده رفتن به مرخصی و بازگشت به نزد خانواده‌هایشان هستند، که ناگهان خبر می‌رسد عراقی‌ها در منطقه فکه اقدام به پیشروی کرده‌اند و از طریق تنگه ابوقریب قصد حمله دارند. آن‌ها باید از سد یک پایگاه که شبیه به تنگه است عبور کنند؛ اما مقاومت نیروهای ایرانی با وجود کشته شدن بسیاری از رزمنده‌ها، مانع از ورود عراقی‌ها به این منطقه شده، باعث عقب‌نشینی نیروهای دشمن می‌گردد. چنان‌چه عراق می‌توانست به این تنگه راه پیدا کند، به‌سرعت نیروهای خود را به اندیمشک و دزفول می‌رساند و با ورود به خوزستان، برنده این جنگ هشت ساله می‌شد؛ اما گردان عمار با دست‌خالی و لب‌های تشنه با دفاع برابر این حمله، مانع از پیشروی عراقی‌ها شدند و سرنوشت جنگ را در روزهای پایانی به نفع ایران تغییر دادند. نکته غم‌انگیز این حمله، آن است که تنها پنج روز بعد قطعنامه ۵۹۸ به امضا رسید و اگر این توافق چند

ادراک وظیفه درون آن‌ها باعث شد بازگشت به ایران و آزادی طبق وعده صدام را قبول نکنند و اسارت را به آزادی ترجیح دهند؛ چراکه اخلاق و وظیفه حکم می‌کرد. چنان‌چه فریب صدام را می‌خوردند، آبروی ایران در دید جهان می‌رفت و در این صورت شرمنده‌دوستان و هم‌وطنان شهید خود می‌شدند. همان‌طور که کی‌یرکگور نیز گفته است، آن‌ها می‌دانستند «با به دست آوردن آزادی، چیز مهم دیگری را از دست خواهند داد» (همان: ۲۵۵). گروه ۲۳ نفر به‌عنوان فرد اخلاقی، با آزادی تمام خود، دست به این انتخاب می‌زنند و اسارت را انتخاب می‌کنند؛ زیرا خود را مکلف می‌دانند که از سرزمین خود در برابر جهان دفاع کنند؛ این بار نه با حضور در جبهه جنگ؛ بلکه با تحمل اسارت در حصار زندان.

«آدم آگه چند روز غذا نخوره می‌میره ولی ما غذا نخوریم که زنده بمونیم» (جعفری، ۱۳۹۸: ۳۰:۰۸).
فیلم با حرکت بیست‌وسه نفر به سمت اردوگاه پایان می‌یابد و دیالوگی که ابتدای فیلم گفته شد، دوباره تکرار می‌شود: «همه گفتن جنگ جای بچه‌ها نیست، وایسید تا بزرگ شین. اما کی می‌دونه آدم کی بزرگ میشه؟ بزرگ یعنی کی؟ بچه یعنی کی؟ ... ما بزرگ شده بودیم... اردوگاه هم یه زندان بود خیلی بزرگ‌تر از استخبارات؛ ولی عجیبه که ما از افتادن به این زندان خوشحال بودیم» (همان: ۳۰:۳۱:۱).
بنابراین، درنهایت با شجاعتی که بیست‌وسه نفر نشان دادند، توانستند آبروی خود و ایران را حفظ کنند و با گذراندن اسارت، با افتخار و سربلندی به ایران بازگردند و در این راه تمام رنج‌ها را به جان خریدند؛ چراکه به تصمیم خود ایمان داشتند.

۲،۲،۲ فیلم «تنگه ابوقریب»

براساس مقاله مریم بدر رجایی در دانشنامه الکترونیکی دفاع مقدس، تنگه ابوقریب منطقه‌ای مرزی و راهبردی است که در ابتدای جنگ ایران و عراق به‌وسیله ارتش عراق تصرف شد. این منطقه

۱. ر. ک. (https://wikidafa.ir/?id=3lvbs98n#_edn2).

زندگی به نظر برسد، اما این جلوۀ بیرونی تنها بخشی از حقیقت است. درون او انسانی نهفته است که از مرزهای زیبایی‌شناسی عبور کرده و به ایمان واقعی رسیده است. ایمان در نگاه کی‌پرگور، نه یک احساس زودگذر، بلکه سفری عمیق و پررنج است که از دل ترک و رهایی عبور می‌کند و شهسوار ایمان را به بازسازی هستی از درون هدایت می‌کند (ر. ک: لی اندرسون، ۱۴۰۰: ۹۱-۹۰).

گروه پس از نوشیدن آب هویج به اردوگاه دوکوهه می‌روند تا وسایلشان را بردارند و با همراهی خلیل به ایستگاه راه‌آهن برسند. فضای اردوگاه با پرچم‌های ایران، ذکر «یا حسین» و صدای رادیو حال‌وهوایی معنوی و حماسی دارد. رضا در جمع رزمنده‌ها اعلام می‌کند که طبق دستور حاجی صالحی، قرار است گردان به جبهه اعزام شود؛ اما او توضیح می‌دهد که بسیاری از نیروها قصد دارند به مرخصی بروند و برخی هنوز مجروح‌اند. حاجی با این موضوع مخالفت می‌کند: «با این حال "انتخاب" با خودتونه. اما چیزی که هست اینه که چند ساعت پیش عراق زده به خط. خیلی از قرارگاه‌های لب مرز رو ازش گذشته، شیمیایی زده، اسیر گرفته، مردم آواره شدن، کلی نیرو داره از خط برمی‌گرده... الان حاجی صالحی دارن میرن سمت سه راهی دهلران. ما هم میریم اونجا سازمان‌دهی بشیم» (توکلی، ۱۳۹۶: ۵۰-۹۰)؛ اما رضا تأکید می‌کند که با همه این حرف‌ها اگر هر کسی گرفتاری و مشکلی دارد، به سلامت. با همین برگه‌های مرخصی می‌توانید به شهرهایتان برگردید. برای کسانی که می‌خواهند برگردند اتوبوس هست؛ اما کسانی که می‌خواهند جلو بیایند، باید سریع تجهیز شوند.

نکته کلیدی درست در همین لحظه رخ می‌دهد: مسئله انتخاب. کی‌پرگور نیز، به اهمیت انتخاب و تصمیم‌گیری اشاره کرده است؛ اینکه هر فرد، با توجه به گزینه‌های پیش روی خود، زمانی که انتخابی انجام می‌دهد و تصمیمی می‌گیرد، به تناسب نوع انتخابش، در یکی از سپهرهای وجودی جای می‌گیرد. در این بخش از فیلم، تمامی شخصیت‌ها، به‌ویژه

روز زودتر به سرانجام می‌رسید، بسیاری از اعضای گردان جان خود را از دست نمی‌دادند.

۲،۲،۲،۱ تحلیل فیلم

فیلم با تصویری از رودخانه و خانواده‌هایی درحال تفریح آغاز می‌شود. ابتدا صدای گفت‌وگوی دو نفر شنیده می‌شود که به نظر می‌رسد متعلق به خلیل و عزیز است؛ اما کمی بعد مشخص می‌شود که این صداها از مجید و حسن است که با فاصله از رود نشسته‌اند و درباره گفت‌وگوی خلیل و عزیز حدس می‌زنند. آن‌ها تصور می‌کنند خلیل از شغل جدیدش می‌گوید و عزیز از خاطرات کودکی یا دخترش صحبت می‌کند. برای اثبات حدس‌شان، شرطی طنزآمیز می‌گذارند: هر کس اشتباه کند، دیگری با قطابی به سرش بزند. سپس دوربین گفت‌وگوی واقعی خلیل و عزیز را نشان می‌دهد که درباره نحوه قرض دادن پول به حسن برای درمان مادرش صحبت می‌کنند؛ چون حسن معتقد است: «اصلاً ما بچه‌های دوراهی قپونیه سرمون بره، از گشنگی بمیریم، از کسی پول قرض نمی‌کنیم» (توکلی، ۱۳۹۶: ۴۰-۶). به همین دلیل، برای اینکه حسن پول را قبول کند، نیاز به مقدمه‌چینی و راضی شدن دارد.

در صحنه بعد، خلیل و عزیز به مجید و حسن می‌پیوندند و در فضایی صمیمی و شوخ‌طبعانه، مشغول خوردن آب هویج بستنی می‌شوند. عزیز با شوق از دخترش می‌گوید که سفارش گیره‌سری با گل‌های پارچه‌ای داده و خودش و خلیل تمام بازار را برای یافتن آن گشته‌اند تا پیش از رفتن به مرخصی بعد از عملیات، آن را تهیه کنند. سپس مجید از عکاس حاضر می‌خواهد عکس دسته‌جمعی بگیرد؛ اما خلیل مخالفت می‌کند و پیشنهاد می‌دهد ابتدا سر و صورتشان را بشویند تا با ظاهری مرتب در عکس ثبت شوند.

درباره این شوخ‌طبعی و سرخوشی، کی‌پرگور نکته‌ای را توضیح می‌دهد که شهسوار ایمان در ظاهر ممکن است فردی لذت‌جو و غرق در زیبایی‌های

برای کمک‌رسانی در پشت جبهه، علی همچنان بر اثبات توانایی‌اش پافشاری می‌کند.

رزمنده‌ها کنار کامیون ایستاده‌اند و یکی یکی سوار می‌شوند تا به خط مقدم بروند. در این لحظه حسن از همه خداحافظی می‌کند و یک عکس دسته‌جمعی با هم می‌گیرند که با شوخ‌طبعی همیشگی‌اش، عمو خلیل را که قصد عکس گرفتن ندارد و عجله برای رفتن دارد، بغل می‌گیرد و به سمت بقیه می‌آورد (توکلی، ۱۳۹۶: ۲۰: ۱۷).

در مسیر حرکت به خط مقدم، رزمنده‌ها از پشت کامیون شاهد صحنه‌های دردناک قربانیان حمله شیمیایی هستند؛ مردمی آواره با لباس‌های خونی و وسایل اندک، که کودکانشان را در آغوش دارند و با سختی درحال فرارند. کمبود آب، غذا و امکانات درمانی، که رنج آنان را دوچندان کرده، تصویری تلخ از واقعیت جنگ و بمباران را به نمایش می‌گذارد.

علی از حمله شیمیایی عراق می‌پرسد. می‌گوید: «برای چی ما شیمیایی نمی‌زنیم؟» کسی جواب می‌دهد: «حرومه». علی می‌گوید: «برای اونا حلاله برای ما حرومه؟» کس دیگری می‌گوید: «شیمیایی نامردیه» (همان: ۲۰: ۳۹)؛ اما علی معتقد است که خیلی از افرادی که دارند برمی‌گردند، اسلحه دارند و وضعیتشان آن قدر هم بد نیست. وقتی دشمن حمله می‌کند، باید تا آخر جان جنگید؛ اما عموخلیل و بقیه سعی دارند او را قانع کنند و تذکر بدهند که قضاوت نکند. کسی نمی‌داند آن جلو وضعیت چگونه است. برای اینکه بحث عوض شود، عموخلیل به عزیزآقا می‌گوید که شعری بخواند. عزیز آقا هم نوحه‌ای به زبان ترکی می‌خواند «فرمانده اردوی امامت‌دی ابوالفضل / باشندان ایاقا علم و فضیلت‌دی ابوالفضل / فرزند شهنشاه عدالت‌دی ابوالفضل...» (همان: ۲۱: ۵۸). هم‌زمان مجید درحال خواندن کتاب «پیرمرد و دریا» از همینگوی است.

رفتارهایی مانند نوحه‌خوانی، کتاب‌خواندن، شوخی‌کردن و علاقه به عکس گرفتن در وضعیت بحرانی، ممکن است ظاهراً نشانه لذت‌طلبی باشند،

شخصیت‌های اصلی یعنی مجید، خلیل، عزیز و حسن، بدون آنکه حتی به این فکر کنند که گزینه‌ای جز رفتن به جنگ نیز دارند، تنها به جنگ می‌اندیشند. آن‌ها حتی توجهی به این موضوع ندارند که قرار بود به مرخصی بروند. این رفتار، ویژگی افرادی را نشان می‌دهد که در سپهر اخلاقی و حتی در سطحی وسیع‌تر، در سپهر دینی زندگی می‌کنند.

براساس فلسفه کی‌یرگور، انسان خود خالق ماهیت خویش است و هیچ حقیقت مطلق وجود ندارد که همگان ملزم به پذیرش آن باشند. زندگی هر فرد براساس انتخاب‌های شخصی‌اش شکل می‌گیرد، نه قوانین ازپیش‌تعیین‌شده. این انتخاب‌ها، که ممکن است بسیار پرهزینه باشند، تنها به وسیله خود فرد داوری می‌شوند، نه جامعه. شناخت واقعی انسان از درون حاصل می‌شود و رفتارهای ظاهری نمی‌توانند ماهیت درونی او را آشکار کنند؛ بنابراین، آنچه اهمیت دارد، درونی، شخصی و غیرقابل رؤیت است؛ و همین آزادی در انتخاب، به انسان امکان می‌دهد تا زندگی‌ای منحصربه‌فرد و معنادار خلق کند؛ بنابراین انتخاب‌هایی که ما انجام می‌دهیم، نه تنها مسیر زندگی‌مان را شکل می‌دهند، بلکه باعث می‌شوند هر انسانی به‌طور منحصربه‌فرد، با معنای خاص خودش زندگی کند و حقیقتی را که برای او اهمیت دارد، بیافریند (ر. ک: خسروی، ۱۳۹۳: ۷۶).

در صحنه بعدی، مجید تلاش می‌کند حسن را متقاعد کند تا برای درمان مادرش از بسته پول استفاده کرده، به تهران بازگردد. حسن ابتدا مخالفت می‌کند؛ اما درنهایت با اصرار مجید، پول را می‌پذیرد و تصمیم به بازگشت می‌گیرد، درحالی‌که مجید به دلیل مسئولیتش در کمک به مجروحین، در جبهه می‌ماند. در همین زمان، نوجوانی به نام علی معرفی می‌شود که برای عکاسی به جبهه آمده و تحت مراقبت عزیزآقا است. علی اصرار دارد به خط مقدم برود؛ اما مجید مخالفت می‌کند؛ چون معتقد است علی هنوز آمادگی لازم را ندارد و حضورش ممکن است موجب دردسر شود. با وجود پیشنهاد مجید

است، ارزش‌های اخلاقی در مرکز تصمیم‌گیری‌های او قرار دارند و او را به انسانی متعالی و آرمان‌گرا تبدیل می‌کند (خسروی، ۱۳۹۳: ۹۰-۹۱، به نقل از سخنور، ۱۳۸۹: ۱۵۴)؛ رزمندگانی که از بازگشت به میان خانواده چشم پوشیدند، با انتخابی آگاهانه، مسئولیت اخلاقی را بر منافع شخصی مقدم دانستند. آنان خدمت به جامعه را رسالتی والاتر تلقی کردند و با پذیرش سختی‌های این راه، نشان دادند که ایمان به هدف جمعی می‌تواند بر درد فراق و رنج جنگ غلبه کند. این تصمیم، نه از سر اجبار، بلکه از درک و ایمان نسبت به نقش خود در سرنوشت جمعی و تأثیر حضور در جبهه گرفته شد.

در صحنه بعدی، مجید، علی را صدا می‌زند تا یکی از رزمنده‌ها را که دچار قطع پا شده، با کمک هم به سمت هلی‌کوپتر ببرند. «مجید می‌گوید: "دوربین‌ات کو؟" علی می‌گوید: "گذاشتم تو کمپرسی آقا". مجید می‌گوید: "پس از شیمیایی‌ها عکس نگرفتی نه؟ حالا فهمیدی ما چرا شیمیایی نمی‌زنیم؟ یواش یواش باید یاد بگیري از چیزایی هم که دوست نداری عکس بگیري... دیدی اون چیزایی که می‌خواستی از نزدیک ببینی؟"» (همان: ۳۱:۴۳).

با این حرف مجید، متوجه می‌شویم که افرادی که در سپهر اخلاقی زندگی می‌کنند، حتی برای دشمن خود نیز اتفاقات بد را نمی‌خواهند و کاری نمی‌کنند که آن‌ها در سختی و رنج بیفتند. حتی اگر درمقابل، دشمن برای آن‌ها سخت‌ترین حوادث را رقم زده باشد. افراد اخلاقی و با ایمان حاضر نمی‌شوند متقابلاً آن مصیبت را برای دشمن رقم بزنند.

بعد از مدتی حمله، ناگهان همه صداهای انفجار قطع می‌شود و صحنه تغییر می‌کند، نزدیک غروب است و آسمان تاریک شده است. دوربین داخل کامیون را نشان می‌دهد که همه بی‌رمق و با حالی گرفته و غمگین نشسته‌اند. هنوز معلوم نیست که دقیقاً چه اتفاقی افتاده است تا اینکه عمو خلیل شروع می‌کند به خاطره گفتن از عزیزآقا. لحن خاطره‌گویی عمو خلیل نشان می‌دهد که عزیزآقا به شهادت رسیده است.

اما درواقع بیانگر ویژگی‌های شهسواران ایمان است. براساس نظریه کی‌یرکگور، شهسوار ایمان با جدیت از زندگی لذت می‌برد، اما این لذت‌جویی برخاسته از ثبات درونی عمیق و ایمانی است، نه دنیاپرستی. تفاوت او با انسان زیباشناس در همین عمق معنوی و درونی نهفته است که از ظاهر قابل تشخیص نیست (کی‌یرکگور، ۱۴۰۱: ۶۴).

حسن با وجود فراهم بودن هزینه درمان مادرش، تصمیم می‌گیرد به تهران بازنگردد و در جبهه بماند. او به ظاهر وعده بازگشت می‌دهد؛ اما مجید می‌داند که حسن آمده تا بماند. این انتخاب دشوار میان هدف شخصی و مسئولیت جمعی، نمونه‌ای از همان تصمیم‌گیری است که کی‌یرکگور آن را هولناک می‌داند؛ قدرت انتخاب و پذیرش مسئولیت آن. نه فقط حسن، بلکه همه رزمندگانی که از مرخصی و دیدار خانواده چشم پوشیدند، با این انتخاب دشوار مواجه‌اند.

کی‌یرکگور فردیت انسان را اصل بنیادین هستی می‌داند و بر ضرورت و تحول مداوم تأکید دارد. او معتقد است که انسان با انتخاب‌های خود، هویت خویش را می‌سازد و اصول اخلاقی در لحظه مسئولیت‌پذیری و مواجهه با دیگران شکل می‌گیرند. با وجود اراده آزاد، انسان ناگزیر از انتخاب است و می‌تواند به چیزی متفاوت از وضعیت فعلی‌اش تبدیل شود. کی‌یرکگور سه سپهر زیباشناختی، اخلاقی و ایمانی را مسیرهای انتخاب فرد می‌داند و عبور از هر مرحله را نماد مسئولیت سنگین فردی در مسیر رشد و معنا می‌بیند. این نگاه، فردیت ممتاز انسان را در گستره اخلاق به تصویر می‌کشد (حاجی‌قاسمی، ۱۳۸۹: ۴).

فرد اخلاقی خود را مسئول دیگران می‌داند و با خویشتن‌داری و مهار امیال، زندگی‌اش را بر پایه وظیفه و قانون هدایت می‌کند. او پای‌بندی به اصول اخلاقی را مایه شرافت و بزرگی می‌داند و حتی حاضر است جان خود را برای حفظ آن‌ها فدا کند، و در این مسیر به قهرمانی تراژیک بدل می‌شود. زندگی چنین فردی معناگرا، هدفمند و مبتنی بر نیکی و راستی

فقط قرار بوده برای عکس گرفتن بیایی. دو کوهه که بودیم، نتوانستی ماسک شیمیایی بزنی و نیم ساعت همه را معطل کردی. اگر بیایی دوباره شوکه می‌شوی، هم خودت را به کشتن می‌دهی هم آن‌هایی را که می‌خواهند نجاتت دهند. سپس او را تحویل حبیب آقا می‌دهد و کارهای تدارکاتی را به او می‌سپارد و با آمدنش به‌طور کامل مخالفت می‌کند (همان: ۴۳:۳۶).

مجید و بقیه می‌دانند که آن جلو چه وضعیتی است! می‌دانند خطر زیاد است و احتمال کشته شدن وجود دارد. با این حال، انتخاب همه آن است که بروند و کسی نمی‌گذارد این ترس و احساس خطر، مانع از رفتنشان به جنگ شود. این مصداق بارز یک فرد اخلاقی و با ایمان است.

از نگاه کی‌یرکگور، اخلاق انسان را به پذیرش حقیقت وامی‌دارد و او را تشویق می‌کند تا با شجاعت و جسارت در برابر دشواری‌ها ایستادگی کند. پذیرش رنج ناشی از این چالش‌ها، بخشی جدایی‌ناپذیر از این مسیر اخلاقی است. این مفهوم از اخلاق، قهرمان را با بار سنگینی از مسئولیت روبه‌رو می‌کند که باید آن را با شکیبایی و اراده بپذیرد (کی‌یرکگور، ۱۴۰۱: ۱۱۵).

علی که همچنان مشغول متقاعد کردن مجید است، می‌گوید: «شما می‌ترسین فردا جنگ رو نبریم برای همین نمی‌ذارین من باهاتون پیام». مجید می‌گوید: «جنگ برنده نداره علی‌آقا. تو جنگ فقط اونایی برنده‌ان که اسلحه می‌فروشن. اینم یادت باشه که ما نمی‌جنگیم، از خونه زندگی مون دفاع می‌کنیم. این دو تا رو با همدیگه قاطی نکن. اگرم بعضی‌ها رو میگی که از تنگه رد میشن یا نه، آره ممکنه رد شن ولی از رو جنازه ما باید رد شن» (توکلی، ۱۳۹۶: ۳۰: ۴۵).

گفته‌های مجید عشق عمیق او به وطن را آشکار می‌سازد؛ عشقی که همچون داستان ابراهیم و اسحاق در نگاه کی‌یرکگور، زمانی معنا پیدا می‌کند که با فداکاری همراه باشد. همان‌طور که ابراهیم با وجود

همه درحال خاطره گفتن از عزیز هستند. مجید در حین خاطره‌گویی، تیری از بازوی یکی از سربازان بیرون می‌آورد. پارادوکس جالبی در این صحنه به چشم می‌خورد؛ لحن مجید و عموخلیل پر از بغض است؛ اما بعداز هر خاطره با هم عمیق می‌خندند. این واکنش برای علی خیلی تعجب‌انگیز است. درحالی که بر اثر صدای زیاد انفجار، به سختی می‌شنود، اما با دیدن خنده آن‌ها می‌گوید: «شماها چرا اینجوری‌این؟ اصلاً انگار نه انگار!... بابا نیم ساعت هم نگذشته...» (همان: ۳۶:۴۶). مجید، علی را در آغوش می‌کشد و با بغض می‌گوید: «آدمایی که خوب زندگی می‌کنن، خوب می‌میرن دیگه. به هیچی دل نمی‌بندن حتی به جونشون» (همان: ۳۷:۱۴). همان زمان عمو خلیل گیره‌سر دختر عزیز آقا را از جیب پیراهنش بیرون می‌آورد و با بغض به آن می‌نگرد که با چه ذوقی خریده - شد و عزیز منتظر بود تا آن را به دخترش بدهد و خوشحالش کند.

شخصیت عزیزآقا نمونه‌ای از شهسوار ایمان در نظریه کی‌یرکگور است؛ فردی شوخ‌طبع با ظاهری ساده، اما با انتخابی شجاعانه، که زندگی خانوادگی و دیدار با دخترش را فدای آرمان‌هایش می‌کند. او با ایمان به ضرورت دفاع از وطن، دلتنگی و خواسته‌های شخصی را قربانی خیر جمعی می‌سازد. برای عزیزآقا، مسئولیت اخلاقی و اولویت دادن به دیگران بر فردیت مقدم است.

در ادامه، علی تلاش می‌کند عمو خلیل را راضی کند تا اجازه دهد که او نیز همراه آنان جلوتر برود. او حسن و مجید را واسطه می‌کند تا مگر آن‌ها عمو خلیل را متقاعد کنند؛ اما مجید نیز موافق نیست. مجید می‌گوید: «مادرت شما رو سپرده بود دست عزیزآقا. میری جلو یه طوریت میشه، اونوقت خاطره خوبی از عزیز آقا نمی‌مونه تو فکرش.» علی می‌گوید: «بابا مگه من بچه‌ام...» (همان: ۴۱:۲۶).

سپس ادامه می‌دهد: من اگر قرار بود بترسم، تو همون سه راهی ترسیده بودم، الان هم اتفاقی برابم نیفتاده که بخش تدارکات بمانم؛ اما مجید می‌گوید

درمان مجروحان می‌پردازد؛ حتی با چفیه‌اش زخم‌ها را می‌بندد و دست قطع‌شده‌ی یکی از رزمنده‌ها را به پیکر بی‌جان‌ش بازمی‌گرداند. تصاویر جنگ در ژانر سینمای دفاع مقدس، بازتابی واقعی و هنرمندانه از تراژدی و سختی‌های جنگ هستند. این ژانر با نمایش کامل وقایع، مخاطب را با ابعاد انسانی و تاریخی فاجعه آشنا می‌کند و احساسات و تجربیات رزمندگان را به‌گونه‌ای ملموس و تأثیرگذار به تصویر می‌کشد.

با جلوتر رفتن فیلم، نیروهای گردان به‌تدریج به نیروهای بعثی نزدیک‌تر می‌شوند و اکنون از فاصله‌ای بسیار کم قادرند تانک‌های عراقی را هدف قرار دهند. این نزدیکی، شدت درگیری‌ها را افزایش می‌دهد و وضعیت را برای رزمندگان ایرانی دشوارتر می‌کند. آن‌ها نه‌تنها از نظر تجهیزات نظامی در مضیقه هستند، بلکه حتی آب آشامیدنی نیز در دسترس ندارند. این کمبود امکانات، باعث شده هرگاه به یکدیگر می‌رسند، اولین پرسششان این باشد: «آب داری؟» (همان: ۱۳:۰۵). تشنگی و کمبود آب، توان جسمی و روحی نیروها را به‌شدت کاهش داده و وضعیت مبارزه را پیچیده‌تر کرده است. عموخلیل وقتی با حاجی رضا صحبت می‌کند، می‌گوید: «صدای همشون می‌پیچه تو گوشم. خیلیاشون یه زخم هم برنداشته بودن. اونجوری تاییده بودن به خودشون از تشنگی... کاش می‌شد آدم هیچی یادش نمونه رضا» (همان: ۱۲:۴۵).

سپس صحنه‌ای از حرکت تانک‌های عراقی نشان داده می‌شود که با سرعت درحال جلو آمدن هستند. حاجی رضا همه‌ی گردان را به پناه گرفتن پشت خاکریزها هدایت می‌کند. تانک‌ها تا بالای خاکریزها می‌آیند و هرچه را پشت خاکریزها است، نابود می‌کنند تا اینکه با شلیک خمپاره از سوی نیروهای گردان، تعدادی از تانک‌ها منفجر می‌شوند و از رسیدن به پشت خاکریزها بازمی‌مانند.

حسن، یکی از افرادی است که به تانک‌های دشمن خمپاره می‌زند و ناگهان دچار موج‌گرفتگی می‌شود. چند نفر با نگرانی مجید را صدا می‌زنند و

عشق به فرزندش، قربانی را به‌خاطر ایمان پذیرفت، مجید و همراهانش نیز با عشق به خانواده و زندگی، جان خود را در راه دفاع از وطن فدا می‌کنند.

اینکه مجید می‌گوید «ممکنه بعثی‌ها از تنگه رد شن ولی باید از رو جنازه ما رد شن» نماد عزم و اراده‌ی رزمندگان برای دفاع تا آخرین نفس است. این سخن، تعهد عمیق آنان به آرمان‌هایشان را نشان می‌دهد؛ تعهدی که حتی در برابر قدرت برتر دشمن، آنان را از مبارزه بازمی‌دارد. این مقاومت، بیانگر ایمان، ایثار و باور به وظیفه‌ی اخلاقی دفاع از وطن است؛ فلسفه‌ای که در آن، فداکاری و تلاش ارزشمندتر از نتیجه‌ی نهایی است.

توقف کامیون برای نماز و شام، در وضعیت بحرانی جنگ، نمادی از ایمان و توکل رزمندگان است. در سینمای دفاع مقدس، نماز در شرایط سخت و با لباس‌های خونی، جلوه‌ای از روحیه‌ی معنوی و استقامت است. گردان عمار با وجود خطر تصرف تنگه و کمبود نیرو، با امید به خدا پیش می‌رود. براساس دیدگاه کارلایل، این ارتباط درونی با خدا، بیانگر ایمان عمیق و بی‌قیدوشرطی است که شهسوار ایمان دارد؛ ایمانی که فرد را قادر می‌سازد در سخت‌ترین لحظات، آرزوهایش را فدا کند و با قدرت در برابر ناامیدی بایستد (ر. ک: کارلایل، ۱۴۰۲: ۷۲).

در بخش بعدی، همه‌ی گردان به‌سمت تنگه رفتند و صحنه‌ای که نشان داده می‌شود، علی است که به تنهایی نشسته و ماسک شیمیایی را به دهانش زده، ناراحت است که آن‌قدر بزرگ نشده که بتواند همراه بقیه به جلو برود و بجنگد؛ اما این ناراحتی طولی نمی‌کشد و درنهایت علی تصمیم می‌گیرد علی‌رغم مخالفت عموخلیل و مجید، همراه با گروه بعدی که به آنجا می‌آید، به‌سمت تنگه برود.

از این بخش به بعد، فیلم به نمایش مستقیم صحنه‌ی جنگ تمرکز دارد و شخصیت‌ها با دستان خالی زیر آتش و انفجار مبارزه می‌کنند. مجید، پزشک گردان، با فداکاری در وضعیت بحرانی به

۳ نتیجه

این جستار به بررسی مفهوم ایمان در دو اثر سینمایی «۲۳ نفر» و «تنگه ابوقریب» پرداخته و طی آن نشان داده شد که شخصیت‌های این آثار همگی با انتخاب‌هایی روبه‌رو هستند که نتیجه آن، قربانی کردن چیزی ارزشمند مثل زندگی، خانواده، آینده یا آرامش، در راه ایمان و عشق به وطن است.

فیلم «۲۳ نفر» بر پایه واقعیت ساخته شده که شخصیت‌های آن، با انتخابی آگاهانه و برخاسته از عشق به خدا، وطن و خانواده، مسیر ایثار را برگزیدند. آنان با وجود مخالفت خانواده‌ها و فرماندهان، تصمیم به حضور در جنگ گرفتند و حتی پس از اسارت، وعده بازگشت صدام را رد کردند تا با عزت در کنار مردم خود بمانند. این انتخاب‌ها، نشان‌دهنده زیستن در سپهر اخلاقی و سپس ورود به سپهر دینی در نظریه کی‌پرگور است. گروه ۲۳ نفر با پذیرش خطر، رنج و فداکاری، به شهسواران ایمان تبدیل شدند؛ افرادی که با عشق و ایمان، از آسایش فردی گذشتند و مسئولیت جمعی را برگزیدند.

فیلم «تنگه ابوقریب» با تمرکز بر ایمان، فداکاری و مسئولیت اخلاقی، شخصیت‌هایی را به تصویر می‌کشد که با انتخاب‌های دشوار، به شهسواران ایمان در نظریه کی‌پرگور تبدیل می‌شوند. عزیزآقا، حسن، علی و مجید، هر یک با گذشتن از خواسته‌های شخصی مانند خانواده، آسایش، یا مراسم نامزدی، مسیر دفاع از وطن را برمی‌گزینند. این انتخاب‌ها، برخاسته از عشق عمیق به وطن و باور به خیر جمعی‌اند و نشان‌دهنده مسئولیت‌پذیری و ایمان حقیقی هستند. فیلم با نمایش اتحاد، همدلی و ایثار در وضعیت بحرانی، قهرمانانی تراژیک را معرفی می‌کند که با اراده‌ای استوار، از همه‌چیز می‌گذرند تا به آرمان‌های اخلاقی و ایمانی خود وفادار بمانند.

به‌طور کلی یافته‌های این پژوهش فرضیه‌های مطرح‌شده را تأیید می‌کند؛ انگیزه شخصیت‌ها در

او با سرعت خود را به حسن می‌رساند. حسن درحالی‌که فریاد می‌زند و مدام صحنه تیر خوردن یکی از دوستانش را بازگو می‌کند، همه را پس می‌زند و تلاش می‌کند به سمت دوستش برود. مجید او را در آغوش می‌گیرد و با تمام توان سعی می‌کند او را آرام کند. در این میان، دو نفر دیگر برای جلوگیری از آسیب بیشتر، دست و پای حسن را با طناب می‌بندند. مجید که از شدت ناراحتی اشک می‌ریزد، حسن را می‌بوسد و در آغوش می‌گیرد، گویی می‌خواهد با این حرکت، به او آرامش بدهد هرچند که فایده‌ای ندارد (همان: ۱:۲۱:۳۰).

صحنه بعدی، تانک‌های عراقی را نشان می‌دهد و در پس‌زمینه صدای کسی پخش می‌شود که با بی‌سیم به حاجی رضا گزارش می‌دهد که تانک‌های عراقی دارند برمی‌گردند و نیروهای پیاده دارند فرار می‌کنند. به همه بگو که دیگه روی تنگه فشار نیست. در همین لحظه که هنوز انفجارها به پایان نرسیده، مجید می‌خواهد یکی از اجساد را به عقب منتقل کند که ناگهان تیری مستقیم به سرش می‌خورد و در همان لحظه جان می‌بازد.

حال دوربین در انتهای فیلم، حسن را که دست و پایش بسته شده و عمو خلیل را که تیرخورده نشان می‌دهد و همه این تصاویر را علی با بهت و حیرت نگاه می‌کند و هر طرف که سر می‌چرخاند، انبوهی از سربازان شهید شده را می‌بیند و کاری نمی‌تواند بکند.

در پایان فیلم، همان‌گونه که در آغاز آن توضیح داده شد، نیروهای عراقی موفق به پیشروی نشدند. این عقب‌نشینی، تنها نتیجه رشادت‌ها و دلوری‌های گردان عمار بود؛ رزمندگانی که با دستان خالی و لب‌های تشنه، تا آخرین نفس مبارزه کردند و با مقاومت و ایثار مثال‌زدنی، اجازه ندادند سرنوشت جنگ هشت‌ساله در روزهای پایانی به شکلی دیگر رقم بخورد؛ با این حال، تنها پنج روز پس از این نبرد، قطعنامه ۵۹۸ به امضا رسید و در میان هیاهوی صلح و پایان جنگ، رشادت‌های گردان عمار کمتر موردتوجه قرار گرفت (همان: ۱:۲۶:۲۴).

روایت‌های سینمایی نیز قابل تفسیر است و می‌تواند به‌عنوان چارچوبی مؤثر برای تحلیل آثار مبتنی بر کنش اخلاقی یا دینی به کار گرفته شود.

هر دو اثر، برخاسته از ایمان درونی و نه صرفاً عقلانیت یا وظیفه‌گرایی بوده است. مفهوم قربانی کردن نیز در پرتو فلسفه کی‌یرکگور، کنشی مبتنی بر ایمان و مسئولیت تلقی می‌شود؛ بنابراین، نظریه کی‌یرکگور نه تنها در فلسفه، بلکه در بطن

منابع

الف. کتاب

کاپلستون، فردریک چالز (۱۳۹۶)، از فیشته تا نیچه، ترجمه داریوش آشوری، چ نهم، تهران: کتیبه.

کاپوتو، جان دی (۱۴۰۲)، چگونه کی‌یرکگور بخوانیم؟ ترجمه صالح نجفی، چ هفتم، تهران: نی.

کارلایل، کلر (۱۴۰۱)، فیلسوف دل، ترجمه ارسطو میرانی، چ سوم، تهران: پارسه.

کارلایل، کلر (۱۴۰۲)، ترس و لرز کی‌یرکگور، راهنمای خواننده، ترجمه علی حسن‌زاده، چ اول، تهران: نی.

کی‌یرکگور، سورن (۱۴۰۱)، ترس و لرز، ترجمه عبدالکریم رشیدیان، چ بیست و چهارم، تهران: نی.

لی اندرسون، سوزان (۱۴۰۳)، فلسفه کی‌یرکگور، ترجمه خشایار دیهیمی، چ چهارم، تهران: نشر نو.

هولمز، رابرت‌ال (۱۳۸۵)، مبانی فلسفه اخلاق، ترجمه مسعود علیا، چ اول، تهران: ققنوس.

یوسف‌زاده، احمد (۱۳۹۳)، آن بیست و سه نفر، چ دوم، تهران: سوره مهر.

ب. مقاله

طاهری، قدرت‌الله (۱۳۸۹)، «شهبسوار ایمان» در دیدگاه عطار نیشابوری و سورن کی‌یرکگور»، پژوهش‌های ادبی، سال هفتم، ش ۲۷، صص ۳۷-۵۸.

پ. پایان‌نامه

حاجی قاسمی، حسن (۱۳۸۹)، «مسئله "انتخاب" در فلسفه کی‌یرکگارد بر اساس کتاب "این یا آن"»، دانشگاه علامه طباطبائی، استاد راهنما: عبدالله نصری.

خسروی سرشکی، راضیه (۱۳۹۳)، «بررسی تطبیقی اندیشه‌های مولوی در مثنوی و مضامین فلسفه کی‌یرکگارد»، دانشگاه کاشان، استاد راهنما: علیرضا فولادی.

صبوری، مهین (۱۳۹۱)، «درد و رنج از منظر امام علی (ع) در نهج‌البلاغه با نگاهی به آرای کی‌یرکگور»، دانشگاه قرآن و حدیث، استاد راهنما: مصطفی دلشاد.

عظیمی رهسپار، شایان (۱۴۰۲)، «بررسی مقایسه‌ای دو فیلمنامه «در جبهه غرب خبری نیست» و «تنگه ابوقریب» براساس الگوی سفر قهرمان جوزف کمبل»، دانشگاه سوره، استاد راهنما: طاهره ایشانی.

مروی، عاطفه (۱۳۹۳)، «خدا و معنای زندگی در نظرگاه سورن کی‌یرکگور»، دانشگاه علامه طباطبائی، استاد راهنما: علی زمانی.

یحیی‌آبادی، عذرا (۱۳۹۸)، «دردآگاهی در سینمای دفاع مقدس با تأکید بر نظریه درد نیچه (بررسی موردی هفت فیلم دفاع مقدس)»، دانشگاه ادیان و مذاهب، استاد راهنما: احمد شهدادی.

ت. فیلم

توکلی، بهرام (۱۳۹۵)، «تنگه ابوقریب»، سازمان هنری رسانه‌ای اوج.

جعفری، مهدی (۱۳۹۸)، «۲۳ نفر»، سازمان هنری رسانه‌ای اوج.

ث. سایت

بدر رجایی، مریم (؟)، «ابوقریب (تنگه)»، ویکی‌دفاع دانشنامه الکترونیکی دفاع مقدس، wikidefa.ir..

References

- Caputo, John D(2023), How to read Kierkegaard, translated by Saleh Najafi, Tehran: Ney.
- Carlisle, Clare(2023), Kierkegaard's fear and trembling: a reader's guide, translated by Ali Hasan Zadeh, Tehran: Ney.
- Leigh Anderson, Susan(2024), On Kierkegaard, translated by Khashayar Deihimi, Tehran: Nashrenow.